

Risiko for skriftsprogsvanskeligheder – dagtilbud

Af: Anne-Mette Veber Nielsen

marts 2023

Gode sprogfærdigheder i de tidlige barneår har stor betydning for barnets trivsel og for barnets læring senere hen i skolen. Derfor er det vigtigt at understøtte alle børn i at tilegne sig sproglige færdigheder og sætte tidligt ind med målrettede indsatser for de børn, som viser tegn på forsinket sproglig udvikling.

Børn, der starter i skole med gode sproglige færdigheder, har en af de vigtigste forudsætninger for at kunne deltage i undervisning generelt og ikke mindst gode forudsætninger for at kunne lære at læse og skrive. Når det gælder børns skriftsprogsvudvikling, kan man skelne mellem sproglige færdigheder, der har særlig betydning for udviklingen af afkodning og stavning, og færdigheder, der har særlig betydning for udviklingen af sprogforståelse i læsning og skrivning.

For at blive opmærksom på børn, der ved skolestart er i risiko for senere skriftsprogsvanskeligheder, er det vigtigt at observere og vurdere det enkelte barns funktionelle sprog i hverdagen. Hvordan oplever forældre og pædagoger barnets sprog? Denne type information kan suppleres af en egentlig sprogvurdering, hvor man objektivt vurderer det enkelte barns talesproglige og før-skriftlige færdigheder ved hjælp af fx en række test af sproglige delfærdigheder.

Delfærdigheder i sprogforståelse

Børn, der ved skolestart er i særlig risiko for at udvikle vanskeligheder med sprogforståelse i læsning og skrivning, kan have meget forskellige sproglige profiler. For god sprogforståelse er en kompleks færdighed, der er afhængig af en række forskellige delfærdigheder, såsom et godt ordforråd, kendskab til ords betydningsbærende dele (morfologi), grammatisk viden og pragmatisk kunnen i form af fx gode narrative færdigheder. Og kilden til sprogforståelsesvanskeligheder kan findes i forskellige af disse sproglige delfærdigheder. Så mens nogle børn primært vil have et begrænset ordforråd, så vil andre børn primært have svært ved sætningsforståelse.

Før-skriftlige færdigheder

Børn, der ved skolestart er i særlig risiko for at udvikle vanskeligheder med afkodning og stavning, har svært ved at blive opmærksomme på sprogets lyde, især enkeltlyde, og de har svært ved at lære bogstaverne og deres lyde. Disse børn vil ofte også være i risiko for at udvikle sprogforståelsesvanskeligheder, så det er vigtigt at være opmærksom på deres sproglige færdigheder mere bredt.

Der er to hovedårsager til, at børn kan være i risiko for senere skriftsprogsvanskeligheder:

Det sproglige miljø

Det sproglige miljø, børn færdes i, har afgørende betydning for udviklingen af deres talesproglige og før-skriftlige færdigheder. Børn, der bliver talt meget med i hjemmet, og som bliver mødt i positive understøttende samtaler, får hurtigere mere veludviklede sproglige færdigheder. Børn fra familier med lav socioøkonomisk status, kort uddannelse og lav indkomst har større risiko for at udvikle sprogforståelsesvanskeligheder. Og som gruppe betragtet har børn, der ikke har dansk som hjemmesprog, en dårligere sprogforståelse på dansk end deres etsprogede jævnaldrende, og vanskelighederne bunder især i en begrænset ordforrådstilegnelse.

Sproglige indlæringsvanskeligheder

Børn med sproglige indlæringsvanskeligheder har grundlæggende vanskeligheder med at forstå, anvende og/eller producere talt sprog i en sådan grad, at sprogsvanskelighederne udgør en barriere for kommunikation og indlæring i hverdagen og er forbundet med betydelig risiko for vedvarende vanskeligheder med afkodning, stavning og/eller sprogforståelse i læsning og skrivning. Til denne gruppe hører bl.a. børn med sprogforstyrrelsen DLD.

Sprogforstyrrelsen DLD

Sprogforstyrrelsen DLD er en sproglig indlæringsvanskelighed, der viser sig i barndommen som vedvarende vanskeligheder med at tilegne sig sprogfærdigheder og med at forstå, producere og/eller anvende det talte sprog.

Sprogfærdigheder er komplekse, og det varierer fra barn til barn, hvilke sproglige vanskeligheder der især er fremtrædende.

I overgangen fra dagtilbud til skole kan vi tit høre, at barnet med DLD laver fejl i sprogproduktionen. Måske siger barnet "ham også da då ud legebassen nu" ("han skal også gå ud på legepladsen nu"), hvilket illustrerer de grammatiske vanskeligheder med rækkefølgen af ordene i sætningen, ordbøjning og brug af grammatiske småord, som dansktalende børn med DLD stadig kan have i slutningen af børnehavealderen. Sætningen illustrerer også de udtalevanskeligheder, som børn med DLD i denne aldersgruppe tit har som et element i de sprogsvanskeligheder, der indikerer, at de har DLD. Udtalevanskelighederne er tit dem, som vi især lægger mærke til. Men et barn, som *udelukkende* har udtalevanskeligheder, har ikke DLD. Sprogsvanskelighederne i DLD er mere omfattende og dækker ofte også vanskeligheder med sprogforståelsen.